

ристовуючи новий початок «Якби..., але не...». Також можна запропонувати дітям нові слова зачину «Що було б..., якби...» і самостійно переробити знайомий лімерик.

Ще один напрям – учити дітей створювати *римовані тексти* з 5-6 рядків на основі пережитих подій. Педагог пропонує дітям пригадати випадки, що відбувалися з ними, і скласти вірш про це (наприклад, хлопчик Саша займався з логопедом і став правильно вимовляти звуки):

Був собі хлопчик на ім'я Саша,

І звуки вимовляти намагався.

І в роті у нього була каша.

Тепер Саша навчився

З логопедом він займався

красиво говорити.

Створення римованих текстів на основі знань, одержаних на заняттях – ще один різновид «дошкільних лімериків». Наприкінці будь-якого заняття (малювання, читання художньої літератури тощо) вихователь пропонує дітям скласти лімерик про те, що вони дізналися.

Висновок. Отже, креативність у мовленнєвій діяльності – це перш за все загальний розвиток, на основі поєднання художніх, загальних (універсальних) та мовленнєвих здібностей.

Література

1. Барішева Т. Креативный ребенок / Т.Барішева, В.Шекалов. – Р.-на-Д. : Феникс, 2004.
2. Барішева Т. Как воспитать в ребенке творческую личность? / Т. Барішева, В. Шекалов. – Р.-на-Д. : Феникс, 2004.
3. Башаева Т. Энциклопедия воспитания и развития дошкольника / Т. Башаева, Н. Васильева. – Ярославль : Академия Холдин, 2001. – 480 с.
4. Гавриш Н. На шляху до оновлення / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – С. 7.
5. Кочерга О. Початок життя – становлення творчості / О. Кочерга. – К. : Кобза, 2003.
6. Коберник Г. Індивідуалізація й диференціація навчання : Теорія та методика / Г. Коберник. – К. : Наук. світ, 2002. – 231 с.
7. Сухомлинський В. Як виховати справжню людину / В. Сухомлинський. – М. : Педагогіка, 1998.
8. Сигел И. Такие разные ступени развития / И. Сигел // Завуч. – 2008. – № 7. – С. 19.
9. Ладивір С. Перші уроки добра / С. Ладивір // Дошкільне виховання. – 2008. – № 12. – С. 5.
10. Пасічник А. Казка як засіб розвитку словесної творчості / А. Пасічник, В. Белова // Дошкільне виховання. – 2009. – № 10. – С. 11.
11. Пащенко О. Звукові, смакові асоціації / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2009. – № 2. – С. 16.
12. Пащенко О. Асоціативне мислення / О. Пащенко // Дошкільне виховання. – 2008. – № 12. – С. 16.
13. Фриман Дж. Как развить таланты ребенка от рождения до 5 лет? / Джоан Фриман. – М. : ТОО Центр «ІПРО», 1995.

Кужільна Л. В., Кужільна М. О.

РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ ДІТЕЙ ЗАСОБОМ СУЧАСНОЇ МУЗИКИ (НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА Л. В. КОСТЕНКО)

У дослідженні, виходячи з поняття «внутрішня форма слова, на основі аналізу творчості сучасної української письменниці Л.В.Костенко з'ясовується зміст розвитку естетичного смаку дітей засобом сучасної музики, розкривається зміст «лінгвокреативного мислення», показується аперцепція слова її поезії, розкривається

така властивість її образного мислення, як поглиблення, розширення узагальнювальних властивостей уже існуючих в уяві образів. Підтверджуємо на основі аргументованих прикладів, що проблема розвитку мислення засобами образного мовлення тісно пов'язана з педагогічною діяльністю і процесом навчання дітей мистецтву, музиці, прекрасному.

Ключові слова: художній смак, прекрасне, внутрішня форма слова, аперцепція.

Постановка проблеми. Естетичне ставлення людини до світу формується та розвивається на протязі всього її життя. Разом із тим не всі його періоди рівноцінні для естетичного розвитку. Багато письменників, педагогів та діячів культури (Д.Б. Ковалевський, Б.М. Неменський, В.О. Сухомлинський, Л.М. Толстой, К.Д. Ушинський) вказують на особливе значення в цьому відношенні дітей семирічного віку. Особливості дітей цього віку є найбільш сприятливими для формування в них естетичної культури. Доведено, що недоліки в естетичному розвитку семирічних дітей часто виявляються такими, які не можна заповнити навіть за умов систематичної роботи в подальшому шкільному навчанні [2, с.4]:

Мені здається, музика космічна.

А особливо-скрипка і орган

Найбільш космічна із усіх мистецтв

В його акордах чути кроки Боги

Я часом думаю, що музика походить

[7, с. 540].

Ще з позивних із космосу крізь хаос

Аналіз основних досліджень. Про необхідність виховувати естетичні смаки, як і естетичне сприймання, естетичний ідеал, естетичні оцінки, естетичні почуття, естетичні потреби й естетичні судження наголошується у багатьох сучасних дослідженнях [11, с. 91; 5; 1; 14; 10; 4]. Естетичний смак розвивається разом із розвитком людини. Естетичний смак-регулятивний компонент естетичної свідомості, обумовлена здатність людини оцінювати предмети, процеси, явища з позиції їх естетичної значущості [6, с. 28-29]. На базі конкретних естетичних знань, сприймання, почуття, ідеалів суджень і понять формується естетичний смак, під яким розуміємо стійке емоційно-оцінне ставлення людини до прекрасного, що носить вибірковий характер. У відповідності з особливостями розвитку і виховання у кожної людини виробляється свій особистий смак в тій чи іншій галузі [11, с.92].

Метою даної статті є ознайомлення з найсучаснішими поглядами на естетичне виховання; з'ясування особливостей перебігу естетичного виховання старших дошкільнят у навчально-виховному процесі; дослідити, що являє собою естетичний смак та його виховання у старших дошкільнят; розглянути внутрішню форму, аперцепцію слова Л.В. Костенко, як один із засобів естетичного виховання

Скрипка Страдіварі

*Дивились так, дивилися крізь луку,
якісь робили досліди тривалі.*

*І як в таку мізерну шкаралупу
вмістився геній скрипки Страдіварі?*

*Це ще коли, в якому ще столітті,
а от неперевершена й донині!*

*Чому тепер так мало їх на світі?
У чому, власне, чудо Паганіні?*

*Сиділи вчені шведської столиці,
шукали ключ до тої таємниці.
Вивчали скрипку, всю, до міліметра.
Вона лежала злякана і мертва.
Аналіз, синтез, колби і реторти,*

*алегро, скерцо, модерато, форте,
немає таємниць під зодіаком:
вона покрита особливим лаком!*
[3, с.248].

У своєму дослідженні ми використали методики «Художній смак», «Ми малюємо музику», а також методику «Як звучить картина» [8, с. 216-218].

Методика «Художній смак»

Мета: виявити рівень художніх уподобань дітей у різних видах мистецтва.

Матеріал: запис музичних творів «У печері гірського короля» Е.Гріга, В. Моцарта, «Вальс-жарт» Д. Шостаковича, репродукції картин «Весна» Т. Яблонської, «Іван Царевич на сірому вовкові» В. Васнецова.

Інструкція: вихователь опитує кожну дитину окремо.

Процес виконання:

1. Вихователь пропонує дитині відповідати на запитання: Який із перелічених героїв тобі більше подобається? Опиши його (Іван Царевич, Карлсон, Баба-Яга, Попелюшка, або інший герой казок).

2. Вихователь пропонує дитині прослухати музичні твори «У печері гірського короля» Е. Гріга, В. Моцарта, «Вальс-жарт» Д. Шостаковича та відповідати на запитання: Який твір більше подобається? Чому у них така назва?

3. Вихователь пропонує дитині розглянути репродукції картин «Весна» Т. Яблонської, «Іван Царевич на сірому вовкові» В. Васнецова та відповідати на запитання: Яка картина тобі більше подобається? Чому?

4. Вихователь пропонує дитині назвати пісні, які вона вивчила за цей рік (5-6 пісень), та відповідати на запитання: Яка пісня тобі більше подобається? Заспівай 1 куплет улюбленої пісні.

Критерії оцінювання:

4 бали – високий рівень (дитина виявляє інтерес до творів мистецтва, зрозуміло відповідає на запитання та пояснює свої уподобання);

3 бали – достатній рівень (дитина виявляє інтерес до творів мистецтва, розуміє відповідну різницю творів та персонажів, але завдання викликає певні труднощі);

2 бали – середній рівень (дитина виявляє інтерес, але постійно потребує допомоги дорослого);

1 бал – низький рівень (дитина не виявляє інтересу до творів мистецтва та не може пояснити своїх уподобань). (Інші методики – дивись за [8, с. 217-218]).

Концерт Ліста

*Я знаю їде з Відня шулер
О, так, рулетки тут хороші.
Йому байдуже – Ліст чи Шуберт
Йому хоч Моцарт – аби гроші*

*Я задихаюсь, я вмираю.
Товар лицем, лице – товаром.
Я й те, що виграю, програю
Я запушу в них гонораром!* [3, с. 231].

Метою нашого дослідження було виявлення можливостей сучасної музики в естетичному вихованні старших дошкільнят. На 1 етапі дослідження,

мета якого виявлення інтересу до музичних творів, дітям була запропонована анкета. Діти відповідали на ряд питань, найголовніші з них: Скільки разів у цьому навчальному році ти був у театрі, на концерті? Чи подобається тобі відвідувати різні мистецькі заходи? Що таке творчість, на вашу думку? Як ви ставитесь до творчості? Як ви оцінюєте свій творчий потенціал? Чи достатньо внутрішньо підготовлені ви до формування творчих умінь?

Результати методик (названих вище) і анкетування показали, що інтерес дітей семирічного віку до мистецтва не досить високий. Більшість дітей люблять ходити і в театр, і на концерт, і на виставки, але вони мало знають про саме мистецтво. Інші джерела інформації для них поки що мало доступні.

Далі були розроблені уроки з естетичного виховання, загальна тема яких «Зустрічі з мистецтвом. У світі мистецтва». Уроки проходили у формі «Подорожі в країну Прекрасного», що створило додатковий емоційний настрій. Діти слухали музику, розглядали картини, виступали з доповідями, брали участь в обговоренні.

На кінець нашого дослідження ми знову запропонували відповісти на систему питань і знову застосували методики роботи «Художній смак», «Ми малюємо музику», «Як звучить картина». Інтерес до мистецтва значно зріс. завдяки тому, що діти більше дізналися про мистецтво і митців, вони із задоволенням сприймали різні естетичні явища. Адже при доборі творів ми розуміли, що:

- кожен запропонований твір повинен сприяти удосконаленню технічної майстерності і художнього смаку учасників; розвитку їх естетичного смаку, розумінню музики, збагаченню духовного світу і моральної культури;
- розвитку інтересу до сучасної музики;
- розширенню концертної практики

Умирають майстри, залишаючи спогад, як рану.

В барельєфах печалі уже їм стинилася мить.

І підмайстри іще не зробились майстрами

А робота не жде. Її треба робить.

Дуже дивний пейзаж: косяками ідуть таланти.

Сьоме небо своє пригинає собі суєта.

При майстрах якое легше. Вони – як Атланти.

Держать небо на плечах. Тому і є висота [3, с. 107].

Ще В.О. Сухомлинський писав, що дитяча душа в однаковій мірі чутлива і до рідного слова, і до краси природи, і до музичної мелодії. Почуття краси музичної мелодії відкриває перед дитиною власну красу. Маленька дитина усвідомлює свою гідність. Одним із головних завдань є виховання потреби у красивому, яка визначає духовне життя дитини, її взаємостосунки з однолітками. Істотного значення тут набувають естетичні почуття [12, с. 25].

До основних умов формування естетичних почуттів належать:

- поетапність формування своєї художньо-естетичної діяльності;
- актуалізація процесів самопізнання, самовиховання і самооцінки;

- діалогічність процесів педагогічної взаємодії вчителя і учнів, вихователя і дитини;

- активність форм організації навчально-виховного процесу;

- активізація художньо-естетичного досвіду дітей.

На кожному етапі відбувається взаємодія компонентів діяльності: від пізнавального до діяльного і від афективного до творчого. Адже ми маємо справу не з вербальною понятійною формою вислову, а з абстрактною, універсальною, що базується на емоційній основі. Художньо-образна сфера музичного твору передбачає духовну взаємодію, що є процесом осягнення через переживання, в значенні «пережити в со-бутті», пропустивши через себе. Це можливо тільки за умови «особистого змісту», смаку, тобто ціннісного, значущого почуття. Тому робота над формуванням почуття смаку відбувається на трьох етапах:

1-й етап – активізація художньо-естетичних вражень, елементів художньо-естетичних знань у свідомості дитини;

2-й етап спрямований на формування художньо-естетичного досвіду дітей

Маркова скрипка

Ти, Марку, грай. Ти знай собі одне,

Те, що ти граєш, тільки зоста-
ється [3, с. 87].

що кому коли не заманеться,-

біда мене, і щастя теж мене, -

3-й етап – втілення творчого процесу у формуванні педагогічного спілкування з дитиною.

Орієнтуючись на викладені вище теоретичні і практичні джерела, можна представити досить дієву систему роботи. Окреслимо основні її етапи:

- емоційно-перцептивний, здійснення якого характеризується наявністю у дітей і виявом елементарних емоційних реакцій;

- вербальний, наявність якого виражається в інформованості вихованців і сформованості в них понятійного апарату;

- кореляційний, який характеризується виявом у дітей оцінного ставлення до художніх творів, формування суджень у процесі визначення їх значущості;

- конструктивний, який забезпечує формування у дітей виконавських навичок і умінь, а також сприяє розвитку в них діяльнісного ставлення до навколишнього середовища;

- творчий – покликаний забезпечити прояв у вихованців ініціативи, самодіяльності, самостійності і творчості.

У сучасної поетеси Л.В. Костенко про це сказано так:

Ішли музики із весілля,

Цимбали, бубон і скрипаль,

Місток вузенький над потічком!

З якої тут ступить ноги?

Тут як не ступиш, то не втрапиш.

Іще цимбали й скрипку втрапиш.

Двигтись місточок у дві дошки.

- Не бійтись, куме, іще трошки!

Гукніть сусідам і родині,

Що ми уже посередині!

Та вдарте в бубон з тої прикрості.

Де страшно так, то тра навприсядки

[3, с. 47].

Таким чином, виховуючи художній смак сучасної дитини, дотримуючись всіх вимог сучасної педагогічної науки, ми розкриваємо і зміст «лінгвокреативного мислення» сучасної поетеси Л.В. Костенко. це мислення В. Гумбольдт, а пізніше і О. Потєбня, назвали символізмом мови, наявність якого є виявом мовлення.

Відшуковуючи те, що перетворює мову на мистецтво, ми розрізнили у слові зовнішню форму – звукову оболонку і зміст, і внутрішню форму, яка інакше спрямовує думку і в сполученні з іншими образами, поняттями створює під впливом слова інше уявлення, тобто має переносне, образне, символічне значення. З аналогічних компонентів складається художній твір (ми брали вірші «Пелюстки старовинного романсу», «Музики», «Біла симфонія», «Співучі обриси роденівської музи», «Скрипка Страдіварі», «Вітри гули віолончеллю», «Писали гальма акварель», «Скрипалі з Мрамореша», «Мені здається, музика - космічна»). Зміст, ідея, зовнішня форма, в якій об'єктивується художній образ, не вичерпують слова (тому нам допомагала музика на наших уроках Прекрасного). Їх розуміння відбувається під впливом внутрішньої форми – у цьому сутність мистецтва слова Л.В. Костенко. Вплив художнього слова на мислення свідчить, що поетичне слово є не тільки засобом вираження, засобом творення думки, а й розвитку мислення та самосвідомості.

Ми показали аперцепцію слова Л.В. Костенко, під якою ми розуміємо властивість психіки людини, що полягає в залежності сприймати предмети та явища навколишнього середовища від попереднього досвіду (без якого формування смаку немислиме). Хоча О. Потєбня вважав доцільнішим таке визначення аперцепції: «вона є участь відомих мас уявлень в утворенні нових думок» [9, с. 26].

Ми з'ясували, що з позиції сучасного абстрактного мислення, мовлення є засобом розмежування закріплених понять і встановлення логічних зв'язків між ними. Але в образному мисленні мовлення підсилює і поглиблює, надає узагальнювальних властивостей уже існуючим в уяві образам. Адже «мистецтво – це своєрідний «резонатор», що підсилює все прекрасне. «Почуття прекрасного – це основа людської культури. Без нього, без цього почуття, немає генія, немає таланту і немає розуму. Хто не полубив пісні з дитинства, хто бачить у драмі тільки театральну п'єсу, а в романі – казку, яка потрібна для заняття від нудьги, той не людина» [13, с. 124].

Література

1. Белікова О.А. Ціннісний підхід як інструмент формування особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти (на основі курсу «Методика музичного виховання» / О.А. Белікова // *Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації. Збірник наукових і навчально-методичних праць. – Випуск 1. – Кривий Ріг. КДПУ, 2010 – С. 154-158.*
2. Витковская Н.С. *Формирование эстетической культуры младших школьников / Н.С. Витковская, А.Б. Щерба, Д.Н. Джола / - К.: Радянська школа, 1980. – 151с.*
3. Костенко Л.В. *Вибране. / Л.В. Костенко / -К.: Видавництво художньої літератури «Дніпро» - 1989. – 559с.*
4. Король А.М. *Теоретичні основи музично-творчого розвитку учнів молодшого шкільного віку / А.М. Король / Матеріали першого міжнародного педагогічного конгресу «Дошкільна, передшкільна та початкова ланки освіти: реалії та перспективи. 30.06 – 02.07.2011р. Одеса – С.86-87.*

5. Лисакова І. Сучасні теорії творчого розвитку особистості / І. Лисакова // «Інновації технології в дошкільній освіті України: розвиток дитячої обдарованості та креативності». Матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару Інституту розвитку дитинства НПУ ім. М.П. Драгоманова / Укладач І.І. Загарницька. – К.: НЦ «МАНУ», 2012 – С. 188-191.
6. Мішеніна Т. Формування естетичного світогляду учнів на уроках української мови у контексті національної культури / Т. Мішеніна / Воспитание школьников. – 2009 - №5 – С.28-31.
7. Падалка Г.Н. Формирование эстетических идеалов и вкусов будущих учителей музыки: автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора педагогических наук, специальность 13.00.01 «Теория и история педагогики» / Г.Н. Падалка / - К.: , 1989. – 47с.
8. Психолого-педагогічна діагностика старшого дошкільника напередодні його вступу до школи. Методичний посібник / за загальною редакцією Н.В. Намінат, Т.Г. Андреевої / - Кривий Ріг, 2011 – С. 216-218.
9. Потєбня А.А. Мысль и язык. – К.: Синто, 1993 – С. 82-83.
10. Ракітянська Л.М. Науково-педагогічна думка про морально-естетичне виховання засобами музичного мистецтва / Л.М. Ракітянська // Педагогіка вищої та середньої школи. Збірник наукових праць. Випуск 37. Кривий Ріг, 2013 – С. 379-382.
11. Романова О. Естетичне виховання молодших школярів засобами мистецтва / О. Романова, В.Ф. Олійник // Актуальні питання дошкільної та початкової ланок освіти. Збірник наукових та науково-методичних праць / ред. Колегія І.М. Шимко та інші. – Випуск 2. – Кривий Ріг КДПУ, 2009. – С. 90-93.
12. Сухомлинский В.А. Рождение гражданина / В.А. Сухомлинский/ - М.:, 1987. – С. 140.
13. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання // Вибрані педагогічні твори у 2-х т. / редакція В.М. Столстов [а і н]. – К.: Радянська школа, 1983. – Т. 1. – С. 124.
14. Фурдак Т.Д. Сутність та особливості музичного сприймання учнів на уроках музики / Т.Д. Фурдак / Педагогіка вищої та середньої школи. Збірник наукових праць. Випуск 37. Кривий Ріг. 2013.- С. 233-236.

Давиденко Н.

ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДОШКІЛЬНИКІВ ДО ПРИРОДИ

У статті автор розглядає актуальність впровадження дослідницької діяльності в практику роботи дошкільного закладу, розкриває її етапи, умови та значення роботи з дошкільниками.

Ключові слова: пошуково-дослідницька діяльність, пізнавальні інтереси, активність, самостійність, мисленнєва діяльність.

Постановка проблеми. Сучасна дошкільна дидактика ґрунтується на засадах активізації діяльності дітей. В зв'язку з цим, дуже важливо розуміти і приймати прагнення дошкільників до свободи та самостійності в усіх видах діяльності. Саме тому педагоги шукають такі форми організації діяльності дітей, які створюють найбільший простір для вияву їх соціальної активності, забезпечують динамічність пошукової діяльності, вивільнюють потенціал творчих можливостей.

Аналіз основних джерел. Питання про сутність, структуру, організацію та значення пошукової діяльності у дошкільному навчальному закладі досліджені досить різнопланово в працях таких вітчизняних науковців Г. Бельська, С. Єлманова, Н. Лисенко, З. Плохій, Н. Яришева [2; 4; 5; 6].